

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2015:B7

Åtgärder på Götlunda kyrkas torn

Omläggning av spåntak samt målning av panel

Antikvarisk medverkan

Götlunda 1:1
Götlunda socken
Västmanlands län

Sara Bäckman

Åtgärder på Götlunda kyrkas torn

Omläggning av spåntak samt målning av panel

Antikvarisk medverkan

**Götlunda 1:1
Götlunda socken
Västmanlands län**

Sara Bäckman

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlgatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2016

Omslagsfoto: Götlunda kyrka 2011-10-25, Fotograf Fredrik Ehlton, Vlm_abgFE-936

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Sara Bäckman, Västmanlands läns museum.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-16-4

Inledning

Arbogabygdens församling beviljades tillstånd till omläggning av tornets spånklädda tak samt ommålning av nedanför mellanliggande träpanel på Götlunda kyrka av Länsstyrelsen i Västmanlands län 2013-12-19, dnr 433-4920-13. Västmanlands läns museum har haft uppdraget som antikvarisk medverkan i ärendet genom bebyggelseantikvarie Sara Bäckman som även skrivit den efterföljande rapporten. Arbetena genomfördes under sommaren och hösten 2015.

Historik

Götlunda kyrka ligger på högsta punkten av en nord-sydlig ås, omgiven av församlingshem, prästgård, arrendatorsgård, skola samt några vidhängande timrade bodar. Runt kyrkbyns 1700- och 1800-talsbyggnader har tätortsbebyggelse vuxit fram mellan 1950 och 1970.

Kyrkan härstammar väsentligen från en stor om- och tillbyggnad som stod färdig 1747. I västra delen finns medeltida murverk kvar från en äldre kyrka. Under korets östra del finns en välvd gravkammare för släkten Danckwardt-Lillieström, som till stor del bekostade kyrkobygge. En sakristia tillkom 1897 i vinkeln mellan koret och den norra korsarmen.

Tornet är upp till ljudgluggarna byggt av stora, delvis kluvna gråstensblock. Tornets översta del består av gråsten uppblandat med tegel. Tornets lanternin täcks av äldre kopparplåt och längst upp av spån. Det är oklart när nuvarande spåntäckning utfördes. Spånen uppvisade innan arbetets påbörjan torrspäckor och är på södra sidan helt uttjänta. Spånen har vid ett tidigare tillfälle underhållits med felaktiga metoder, vilket har fått konsekvensen att spånens förmåga att torka ut har försämrats. Detta har förkortat dess livslängd.

Den stående träpanelen på urverkskammaren nedanför lanterninen flagade kraftigt och var i behov av ommålning. De stående skarvarna mellan bräderna är täckta av en smala band av zinkplåt fästa med spik.

Byggnadsvårdsåtgärder

Spån

Den delar av undertakspanelen som var rötskadad byttes till ny lika befintlig. Panelen lades med några millimeters mellanrum mellan panelbräderna så att spånläggningen kan luftas. Dessa fasades så att eventuellt läckvatten lättare ska kunna rinna av.

Spånläggning av spånen utfördes med spjälkade C 60 spån. Spån längden vid fotskiftet är ca 30 cm och övriga spån ca 45 cm långa. Varvhöjd är 15 cm. I vecket mellan brant och flackt takfall har en plåt lagts in för att säkerställa att vatten inte letar sig in. Vid takfot utfördes en luftning med en ursparad 25 mm hög läkt som fungerade som distans. I anslutning mellan spånbeläggning och takfall lades blyplåt för att säkerställa tätning mellan ytorna.

De nya spånen var tjärade en omgång opigmenterad Auson furutjära vid leverans. Ytterligare en tjärstrykning av det nylagda spåntaket är planerad under tjärsäsongen (juni-augusti) 2016.

Panel

Träpanelen skrapades ren från flagande färg. Under det yttersta färglagret noterade antikvarie Rolf Hammarsköld, Svensk Klimatstyrning, ett äldre färglager i grågul kulör, pigmenterad med grön umbra. Kulören motsvarar närmast NCS S 2005-G80Y. Under en tidigare restaurering av tornet 1998 noterade antikvarie Helene Sjökvist, Västmanlands läns museum, att det även då under den vita färgen satt en ljus grå kulör. Inget motsvarande NCS-nr angavs. Beslut fattades tillsammans med representant från beställaren att panelen återigen skulle målas med den kulören som användes 1998, NCS S 1000-N.

Ytan målades med linoljefärg av märke Engvall & Claesson. Samtliga träytor har målningsbehandlats med två strykningar, grundning samt mellanstrykning.

Zinkplåten skrapades ren från flagande färg. Den målades med Introteknik målningsystem. Grundning skedde med Isotrol Aqua Super, målning med Isoguard Pansar färdigstryktes med samma färgtyp och kulör som övriga panel, Engvall & Claesson linoljefärg i kulör NCS S 1000-N.

Resultat

Renoveringsarbetena på tak och fasader på Götlunda kyrkas gravkor har skett enligt länsstyrelsens beslut och är godkända ur ett antikvariskt perspektiv.

Bilder

Panelen och metallbanden har skrapats rena från löst sittande färg. Foto: Lars-Åke Augustsson.

Under det yttersta färglagret fanns en mörkare grå kulör. Foto: Lars-Åke Augustsson.

De frilagda zinkbanden efter skrapning. BildID:Vlm_kmvSB-4211

Metallbanden och panelen ströks med linoljafärg i kulören NCS S 1000-N. BildID:Vlm_kmvSB-4219.

Spånen levererades färdigstrukna med tjära. Ytterligare ett lager tjära kommer strykas ett år efter färdigställt arbete. BildID:Vlm_kmvSB-4208.

Montering av spån. BildID:Vlm_kmvSB-4214.

För panelens målning användes Engvall & Claesson linoljefärg. BildID:Vlm_kmvSB-4218.

Spåntak efter arbetets slutförande. Foto: Lars-Åke Augustsson.

Taket efter slutfört arbete med spånläggning. Foto: Lars-Åke Augustsson.

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM 160010
<i>Länsstyrelsen dnr:</i>	433-4920-13
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Götlunda 1:1
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanland
<i>Socken:</i>	Götlunda
<i>Kommun:</i>	Arboga
<i>Ägare-beställare:</i>	Arbogabygdens församling
<i>Entreprenör:</i>	Hälsinge Takspån AB
<i>Antikvarisk medverkan:</i>	Västmanlands läns museum Antikvarisk expert Sara Bäckman Karlskatan 2 722 14 Västerås Tele: 021-39 32 22

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-16-4